

PM

DATUM: 2007-03-29
AVDELNING: Stabsavdelningen
HANDLÄGGARE: Per Håkansson

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

DNR 2007-342-STA

■ Entledigande som förste vice riksbankschef

1. Förste vice riksbankschefens anhållan om entledigande

Eva Srejber utsågs av fullmäktige den 13 juni 2002 till förste vice riksbankschef för en period om sex år från och med den 1 januari 2003, vilket innebär att hennes mandatperiod går ut den 31 december 2008. Innan dess hade hon den 17 december 1998 valts av fullmäktige till ledamot i Riksbankens direktion, tillika andra vice riksbankschef, med en mandatperiod om fyra år från och med den 1 januari 1999.

Eva Srejber informerade fullmäktiges presidium den 18 mars 2007 att hon tillfrågats av företrädare för regeringen om hon skulle acceptera att nomineras till ledamot av den Europeiska Investeringsbankens direktion. Hon anhöll samtidigt för sådant fall om att bli entledigad från sin tjänst som förste vice riksbankschef.

2. Bakgrund

Fullmäktige bör vid dagens sammanträde fatta ett beslut om att fullmäktige på förste vice riksbankschefens egen begäran beviljar henne entledigande före mandatperiodens utgång. Eftersom hon begärt att bli entledigad från sin tjänst för att tillträda en annan tjänst aktualiseras också frågan om medgivande enligt 3 kap. 1 § fjärde stycket lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank (riksbankslagen).

Riksbankslagen reglerar endast vad som gäller för att fullmäktige skall kunna avskilja en direktionsledamot från tjänsten och inte uttryckligen vad som skall gälla när en direktionsledamot själv begär att mandatperioden skall upphöra i förtid. I förarbetena till lagen diskuteras dock om en direktionsledamot som avgår skall ersättas av en ny ledamot för den återstående mandatperioden eller inte. Lagstiftaren har således förutsett att en sådan situation kan uppkomma och att det självfallet kan finnas skäl för en förtida avgång även om frågan inte uttryckligen behandlas i lagen. Frågan har tidigare aktualiserats i samband med att Urban Bäckström respektive Lars Heikensten avgick från uppdraget som riksbankschef.

3. Karensperiod m.m.

Enligt 3 kap. 1 § riksbankslagen får en ledamot av direktionen under ett år efter det att anställningen upphört inte utan fullmäktiges medgivande inneha sådan anställning eller uppdrag som avses i första stycket 5 och 6, dvs. ledamot i styrelsen för en bank eller annat företag som står under tillsyn av Finansinspektionen eller inneha annan anställning eller annat uppdrag som gör denne olämplig att vara direktionsledamot.

Under karenstiden har en direktionsledamot rätt till ersättning motsvarande lönen vid anställningens upphörande, dock med avräkning för eventuell inkomst av annan tjänst under tiden. Om hon eller han får medgivande av fullmäktige att övergå till nytt uppdrag som får anses helt ersätta den tidigare anställningen som direktionsledamot skall dock ingen ersättning utgå från Riksbanken.

Enligt förarbetena till riksbankslagen (prop.1997/98:40) är det lämpligt att en ledamot inte får påbörja ett uppdrag eller befattning under en tid av ett år efter anställningens upphörande, eftersom en ledamot när anställningen lämnas "besitter en kunskap som, om den utnyttjas, skulle kunna vara till skada för Riksbanken" (s 72f). Vidare uttalas att karenstiden inte är "avsedd att innebära ett allmänt näringsförbud utan avses endast tillämpas på anställningar eller uppdrag som är klart olämpliga" (s 91). Av propositionen framgår också (s 73) att, för att undvika en alltför stel tillämpning av bestämmelsen, fullmäktige kan förkorta den tid under vilken en direktionsledamot inte får ha annan tjänst. Det är fullmäktige som, med beaktande av framförallt arten av det nya uppdraget, från fall till fall skall avgöra frågan om hur lång karenstiden bör vara för att inte riskera att kunskaper från tiden som direktionsledamot kan missbrukas och vara till skada för Riksbanken. Om det nya uppdraget inte kan anses olämpligt och inte innebära någon risk för att dessa kunskaper kan missbrukas, kan fullmäktige fatta beslut om att ingen karenstid skall gälla.

Vid tre tidigare tillfällen har frågan om förkortning av karenstiden varit aktuell. Kerstin Hessius beviljades en förkortning av sin karenstid med fem månader sommaren 2001 när hon fick erbjudande om att ta anställning som VD i OM Stockholmbörsen AB och Urban Bäckström beviljades förkortning av sin karenstid med två månader hösten 2003 när han fick erbjudande om att ta anställning som VD i Skandia Liv AB. Lars Heikensten beviljades en förkortning av sin karenstid med tio månader 2006 när han tillträdde befattningen som domare i Revisionsrätten.

4. Europeiska investeringsbanken

Eva Srejber har begärt entledigande för att övergå till en anställning i den Europeiska Investeringsbanken.

EIB ägs av EU:s medlemsländer och inrättades genom EG-fördraget för att fungera som en utvecklingsbank. EIB stödjer med långfristig kreditgivning EU:s mål. I enlighet med den s.k. Lissabonstrategin som antagits av Europeiska rådet söker EIB bidra till ökad tillväxtpotential i den europeiska ekonomin. Utlåningen inriktas på sex huvudområden; ekonomisk och social sammanhållning, innovativ och kunskapsbaserad europeisk ekonomi, miljöskydd, transeuropeiska nät, stöd till en effektiv, mångsidig och säker energisektor samt stöd till små- och medelstora företag. Dessutom stödjer EIB EU:s bistånds- och samarbetspolitik.

EIB:s utlåning finansieras genom att EIB lånar medel på de internationella kapitalmarknaderna genom att ge ut obligationer. Under 2006 genomfördes mer än 300 transaktioner i 24 olika valutor. EIB:s upplåning i svenska kronor motsvarade det året 0,6 procent av den totala upplåningen. Eftersom EIB är en gemenskapsinstitution omfattas de obligationer EIB emitterar av den regel i EG-fördraget (artikel 101) som förhindrar centralbankerna att lämna krediter till EG-organ och till medlemsländernas regeringar.

EIB leds ytterst av EIB-rådet som normalt består av EU-ländernas finansministrar. Rådet beslutar bl.a. om riktlinjerna för kreditpolitiken. Även i EIB:s styrelse är alla medlemsländer representerade. Det är styrelsen som beslutar om utlåning, garantier och upplåning. Direktionen är EIB:s permanenta verkställande organ. Direktionen ansvarar för EIB:s löpande arbete under presidentens ledning och styrelsens överinseende och förbereder styrelsens beslut. Direktionen har nio medlemmar, presidenten och åtta vicepresidenter. En av vicepresidenterna, det uppdrag som nu är i fråga, kommer från en valkrets bestående av Sverige, Estland, Finland, Lettland, Litauen och Österrike. Uppdraget som ledamot i direktionen roterar mellan valkretsens länder. Sverige står nu i tur att nominera en direktionsledamot för en period fram till utgången av augusti 2011.

Den uppgift Eva Srejber troligen skulle ha som vicepresident är främst att leda arbetet med och ansvara för förslag till EIB:s styrelse om utlåning till projekt inom valkretsens länder samt Island, Norge, Schweiz, Ryssland och Ukraina. Ansvaret inom EIB:s direktion är så fördelat att andra medlemmar i direktionen leder arbetet med EIB:s upplåning respektive kapitalförvaltning.

5. Skälen för fullmäktiges beslut

Som framgått skall fullmäktige, med beaktande av framförallt arten av det nya uppdraget, från fall till fall avgöra frågan om hur lång karenstiden bör vara för att inte riskera att kunskaper från tiden som direktionsledamot kan missbrukas och vara till skada för Riksbanken.

Fullmäktige har vid flera tidigare tillfällen förkortat karenstiden. Hur mycket karenstiden kortats har berott på vilken typ av anställning det varit frågan om. Fullmäktige har kommit fram till att även när det gällt anställningar i finansiella företag har karenstiden kunnat avkortas. Fullmäktige har av de erfarenheter som vunnits dragit slutsatsen att lagregeln om ett års karenstid skulle kunna justeras så att karenstiden normalt skulle kunna vara nio månader; jfr fullmäktiges remissyttrande över rapporten En utvärdering av den svenska penningpolitiken 1995-2005 (2006/07:RFR1), dnr 2006-1217-STA.

Den institution som frågan nu gäller, EIB, har inrättats av EU:s medlemsländer för att tjäna allmännyttiga syften. Mot den bakgrunden anser fullmäktige att arten av uppdraget är sådan att det motiverar en kortare karenstid än vad som hade kunnat komma i fråga vid anställning i en annan typ av finansiellt företag. Med hänsyn dessutom till att de arbetsuppgifter som Eva Srejber med stor sannolikhet får inte heller direkt berör EIB:s finansiering eller förvaltningen av EIB:s kapital är en karenstid om mellan tre och fyra månader – räknat från den tidpunkt som Eva Srejber upphörde att ta befattning med penningpolitiska frågor – tillräcklig för att säkerställa att inga kunskaper Eva Srejber nu har om den aktuella penningpolitiken skulle missbrukas och vara till

■ skada för Riksbanken. En sådan förkortning torde inte heller strida mot de regler som finns i och den praxis som synes tillämpas vid vissa andra centralbanker. Fullmäktige noterar i det sammanhanget att Eva Srejber inte har deltagit i Riksbankens arbete med penningpolitiska frågor efter den 20 mars.

I enlighet med vad som tidigare bestämts för karensperioder skall Eva Srejbers ersättning motsvara hennes lön, dvs. 156 500 kr i månaden.

6. Pensionsvillkor

Enligt ett beslut av fullmäktige den 21 maj 1999 om riktlinjer för pensionsvillkoren för direktionsledamöter skall föreskriften (RFS 1996:4), utfärdad av riksdagens förvaltningsstyrelse om tillämpningen av förordningen (1995:1038) om statliga chefspensioner m.m., normalt tillämpas för Riksbankens direktionsledamöter. Enligt denna föreskrift skall äldre bestämmelser dock tillämpas för den som den 31 december 1996 omfattades av de upphävda föreskrifterna (RFS 1991:6) om tillämpningen av förordningen (1991:1160) om förordnandepension m.m. så länge arbetstagaren i oavbruten följd har sådan chefsanställning.

Eva Srejber hade en förordnandetjänst den 31 december 1996, men hade ett avbrott i anställningen under nio månader 1998 när hon innehade anställning i den privata sektorn. Med hänsyn till att hon hade haft en förordnandetjänst i Riksbanken ända sedan 1989 beslöt fullmäktige den 21 maj 1999 att förordnandepensionsförordningen skall tillämpas för Eva Srejber, trots hennes avbrott i sin statliga anställning under nio månader.

Enligt förordningen om förordnandepension krävs för hel pension minst 12 år i sådan anställning som anges i denna förordning. Eva Srejber har haft förordnandepension i ca 14 år, dvs. hon har kommit upp i de tolv år som krävs för hel pension.

Hel förordnandepension skall för tid före den månad då arbetstagaren fyllt 65 år utgöra 65 procent av pensionsunderlaget till den del detta svarar mot högst 20 förhöjda basbelopp och 32,5 procent av pensionsunderlaget till den del detta överstiger 20 men inte 30 basbelopp. Efter 65 år blir pensionen lägre enligt andra beräkningar i förordningen. Pensionsunderlaget baseras i detta fall på den lön som Eva Srejber erhållit från Riksbanken.

En förutsättning för denna pension är dock att den nuvarande mandatperioden skall ha löpt ut. I detta fall har Eva Srejber valt att avgå före mandatperiodens utgång. Av 4 § förordningen om förordnandepension framgår att om det finns särskilda skäl kan regeringen besluta om förordnandepension åt den som beviljats entledigande före anställningstidens utgång.

Eftersom riksbanksfullmäktige har beslutat att tillämpa denna förordning för direktionsledamöterna är det i detta fall fullmäktige som skall besluta om det finns särskilda skäl att medge Eva Srejber rätt att få pension fastän hon själv valt att avgå från sin tjänst före mandatperiodens utgång. Att Eva Srejber blivit tillfrågad av företrädare för regeringen om hon skulle acceptera att nomineras till ledamot av den Europeiska Investeringsbankens direktion och att hon haft förordnandetjänst i ca 14 år får anses utgöra sådana särskilda skäl att fullmäktige föreslås besluta om förordnandepension för

■ henne. Fullmäktige har tidigare ansett att det fanns särskilda skäl att besluta om chefs pension för både Urban Bäckström, Lars Heikensten och Villy Bergström, vilka alla tre också valde att avgå från sin tjänst före mandatperiodens utgång.

Eftersom Eva Srejber är över 55 år är inte 11 § förordningen om förordnandepension tillämplig om minskning av pensionen för tid som understiger 55 år.

Eva Srejber skall ha rätt till hel pension från och med den 1 juli 2007 när hennes karensperiod föreslås sluta.

Reglerna i 14 -16 §§ förordningen om förordnandepension skall dock tillämpas om att pensionen skall före 65 års ålder samordnas (minskas) med hänsyn till andra inkomster av anställning eller annat förvärvsarbete. Samordningen skall dock inte gälla tjänstepensioner i enlighet med beslut av fullmäktige den 1 februari 2002.

7. Förslag till beslut

Fullmäktige föreslås besluta

- att bevilja förste vice riksbankschefen Eva Srejber, på hennes egen begäran, entledigande från sin anställning med omedelbar verkan, drygt ett år och 9 månader före mandatperiodens utgång,
- att Eva Srejbers karensperiod skall löpa ut den 30 juni 2007,
- att Eva Srejbers ersättning under karensperioden skall vara samma som hennes månadslön som förste vice riksbankschef, samt
- att Eva Srejber skall ha rätt till pension enligt förordningen (1991:1160) om förordnandepension m.m. från och med den 1 juli 2007 i enlighet med vad som angetts i avsnitt 6.